

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YAYINLARI

YALIM KAYA BİTİĞİ

OSMAN FİKRİ SERTKAYA ARMAĞANI

Editörler

Doç. Dr. Hatice ŞİRİN USER - Doç. Dr. Bülent GÜL

Ankara / 2013

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YAYINLARI

© Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 2013.

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayınlarının tamamının veya bir kısmının yayıncının yazılı izni olmadan herhangi bir yolla çoğaltılması yasaktır. Yayınların fikri sorumluluğu ve imlâ tercihi yazarlarına aittir. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayınlarında yer alan başka kaynaklardan alınmış tablo, resim ve benzeri şeylerin yasal kullanım sorumluluğu yazarlarına aittir.

User, Hatice Şirin –Bülent Gül (Ed.)

Yahın Kaya Bitiği Osman Fikri Sertkaya Armağanı / Hatice Şirin User - Bülent Gül
XII+684 s. 24 cm.

ISBN 978-975-456-118-0

1. Osman Fikri Sertkaya - Biyografi 2. Türkoloji 3. Türk Dili 4. Eski Türkçe

TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YAYINLARI TÜRK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMALARI ARMAĞAN DİZİSİ 10

Genel Yayın Editörü

Prof. Dr. Dursun YILDIRIM

Editör

Doç. Dr. Hatice Şirin User - Doç. Dr. Bülent GÜL

Eser Hakem Kurulu

Prof. Dr. Dursun YILDIRIM • Doç. Dr. Bülent GÜL • Doç. Dr. Ferruh AĞCA •
Doç. Dr. Hatice Şirin USER • Yard. Doç. Dr. Faruk GÖKÇE •

Kapak ve Sayfa Tasarımı

SEMTEYHAN [B. GÜL]

İletişim Adresi

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
Bahçelievler, 7. Cad. 17. Sok. Nu. 38, 06490 Ankara / TÜRKİYE

Tel: (00 90 312) 2133100 **Belgegeçer:** (00 90 312) 2134135

Genel ağ: <http://www.turkkulturu.org.tr>

e-posta: tkaedernegi@hotmail.com

Yahın Kaya Bitiği Osman Fikri Sertkaya Armağanı, Öncü Basımevi'nde 500 adet basılmıştır.
(Kazımkarabekir Cad. 85/2 İskitler/ANKARA Tel: 3843120)

Ankara /2013

ÇAYLAK'TAN ACEMİ ÇAYLAK'A BİR SÖZÜN KÖKENİ VE BİR DEYİMİN ÖYKÜSÜ

Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN
Hacettepe Üniversitesi
[Türkiye]

Türkçe Sözlük *çaylak* sözünü “yırtıcılardan, uzun kanatlı, çengel gagalı, küçük kuşları ve fare gibi zararlı hayvanları avlayan, tavuk büyüklüğünde bir kuş (*Milvus migrans*)” olarak tanımlamaktadır (TDK 2011: 508). Sözlüğün aynı maddesinde bu sözcüğün mecaz olarak *toy* anlamında da kullanıldığı belirtilmektedir. *Toy* sözü ise sözlükte “gençliği sebebiyle görgüsüz ve beceriksiz olan; deneyimsiz, acemi” olarak anlamlandırılmıştır (TDK 2011: 2375). *Çaylak* sözünün böyle bir mecaz anlamı kazanması, *acemi çaylak* deyiminden eksiltme yoluyla olmuştur. *Acemi çaylak* deyimini Türkçe Sözlük'te “deneyimsiz, toy, beceriksiz kimse” biçiminde tanımlanmaktadır (TDK 2011: 8).

Çaylak gibi yırtıcı bir kuşun “deneyimsiz, toy, beceriksiz kimse” mecaz anlamını kazanması ilgi çekicidir. Bazı deyim sözlükleri, çaylağın altmış santimetre boyunda “ağır gövdeli” bir kuş olduğundan yavrularına uçmayı öğretmesinin çok zaman aldığı, yavruların da sık sık yere düşmeleri yüzünden uçmayı geç öğrenmekteki acemilikleri sebebiyle böyle bir deyim ortaya çıktığını yazmaktadır (Çizmeciler 2002: 42; Gündüzalp 2011: 131).

Gerçekten böyle midir?

Ansiklopedik kaynaklar çaylağın hiç de ağır bir kuş olmadığını, aksine ince yapılı ve küçük başlı, kısa gagalı, uzun ve dar kanatlı bir kuş olduğunu yazmaktadır. Çaylakların uçuşu canlıdır, havada kanatlarını V biçiminde kaldırarak yavaşça kanat çırpıp süzülürler (AnaBritannica 1994: 36). Çaylak yavrusunun uçmayı geç öğrendiğine dair kaynaklarda bilgi yoktur. Böyle bir bilgi olsaydı *acemi çaylak* deyiminin eski kaynaklarda da geçmesi gerekirdi. Oysa *çaylak* sözü, Türkçenin tarihsel kaynaklarında “deneyimsiz, toy, beceriksiz kimse” olarak geçmez. Çağdaş Türk lehçelerinde ve yazı dillerinde de *çaylak* sözünün böyle bir mecaz anlamı saptanamamıştır (krş. Radloff 1905). Aksine, *çaylak* sözü mecaz anlamıyla XIX. yüzyıl sonu – XX. yüzyıl başı Osmanlı Türkçesi sözlüklerinde *kaparozcu* “zoralmacı, yağmacı”, *tamahkâr*, *gedaçeşm* “dilenci gözlü, açgözlü” olarak tanımlanır.

Örneğin Ahmed Vefik Paşa, *Lehce-i Osmanî*'de şöyle tanımlar *çaylak* sözünü “*çaylak* Bağırğan kuş, hidaye, şuha, galivac, Türkiide avcı kuş şiveni bk. cıyak. Kaparozcu, gedaçeşm.” Bu açıklamaların ardından *çaylak* sözüne bir de örnek verir:

Çakır atmaca şahin alır şikâr

Uçar gökte çaylak kuşu hâr u zâr (Ahmed Vefik Paşa 1876: 469)

Ahmed Vefik Paşa *çaylak* maddesinde ise şu bilgileri verir:

Kuşların şiveni. Türkîde çıymak kuşlar leş üzre bağırmak demektir. çaylak çaylak kuş gibi bağıriş. çaylak maruf bağırgan ve yirtıcı gagalı leş kuşu. çaylak dahi denir. (Ahmed Vefik Paşa 1876: 446)

Lehce-i Osmanî'nin yeni baskısında ise bu tanımı şöyle yapar Ahmed Vefik Paşa: *çaylak esvattan Kuşların şiveni Türkîde çıymak cûde kuşlar leş üzre bağırmak demektir. çaylak çaylak kuş gibi bağıriş çaylak maruf bağırgan yirtıcı gagalı leş kuşu çaylak dahi denir* (Ahmed Vefik Paşa 1890: 325)

Şemseddin Sami de *Kamus-ı Türkî*'de *çaylak* sözüne şu anlamları verir: "*çaylak Maruf bir cins avcı kuş. Mecazen kaparozcu, tamahkâr, gedaçesim*" (Şemseddin Sami 1901:505).

W. Radloff Osmanlı Türkçesi söz varlığı içerisinde gösterdiği *çaylak* sözünü Rusça *ястребъ* "yirtıcı kuş türü", Almanca *der Habicht* "aladoğan" sözleriyle açıklarken *çaylak gibi haramidir, çaylak şahin-ile penc[e]le[ş]miyor* "öfkeli biri kendisinden daha öfkeli buldu anlamında" örneklerini verir. İkinci maddede *çaylak* sözünün Arapça ve Farsçadaki karşılıklarını sıralar. Üçüncü anlam olarak Rusça *дерзкiй нищiй* "küstah yoksul", Almanca *ein frecher Bettler* "açgözlü dilenci" karşılıkları vardır. Dördüncü maddede ise *çaylak* sözü eski bir memur sınıfı olarak açıklanmıştır: *родъ чиновника (въ древности) - ein Beamter*. Beşinci ve son anlam ise "cimri, hasistir": *скуной человекъ, ein Geizhals* (Radloff 1905: III-I/1828-1829).

Mecaz anlamların *çaylak*ın yirtıcı ve alıcı kuş olmasından kaynaklandığı anlaşılıyor. Nitekim Farsçada bu kuşun bir adının da *موشگیر* "sıçankapan" olduğunu biliyoruz (Steingass 1998: 1345). Zenker de Doğu Türkçesindeki *چایلاق* *çaylak* sözünün birbiriyle ilgili olduğunu belirtip Farsça *غلیواج* Almanca *milan* karşılıklarını verir (Zenker 1866: 347). Bu karşılıklar, anılan dillerdeki söz konusu kuşu ifade etmektedir.

***çaylak* sözünün kökeni**

Kâşgarlı Mahmud'un, *Divanü Lugati't-Türk*'te *çaylak* karşılığında verdiği sözcük farklıdır: Oğuzların *teñilgüç* ~ *teñelgüç* diğer Türklerin de *teñilgün* ~ *teñelgün* diye kullandığı sözcük (Kâşgarlı Mahmud 2008: 613/14), Osmanlı Türkçesinde *dülengeç* ~ *divlengeç* biçimlerini alarak "*toygar ve kıyruksalan cinsi*" kuşun adı olmuştur (Şemseddin Sami 1901: 633). Bu sözcük bugün Türkiye Türkçesi yazı dilinde kullanılmaz ancak kimi ağızlarda *dölengeç*, *döletli* gibi deşikeleri belirlenmiştir (DS).

Anadolu sahasında *çaylak* sözünün belirleyebildiğimiz ilk örneği XIV. yüzyılın ikinci yarısında yazıldığı tahmin edilen Marzubanname'de görülür:

Her ki düşmişüñ elin dutmasa aña ol ire kim çaylağa sıçana ugradı (Korkmaz 1973: 10^b).

İnine varınca bir çaylak çalup hevāya düğdi heme bu kez ev harāb olup korkduğına uğradı (Korkmaz 1973: 11^a).

Yunus Emre Divanı'nda görülen tek örnek işe geç dönem bir yazmaya aittir:

Derviş bilür dervîşi Hak yolına turmuşı

Dervişler hüma kuşı çaylak u baykuş degül (Tatçı 2005: 164)

ÇAYLAK'TAN ACEMİ ÇAYLAK'A BİR SÖZÜN KÖKENİ VE BİR DEYİMİN ÖYKÜSÜ

Ali Şir Nevayi Türkçe ile Farsçayı karşılaştırdığı ünlü eseri *Muhakemetü'l-Lugateyn*'de (yazılışı 1499) Türk dilindeki *yazı kuşlarını* “ova kuşları” sıralarken *çaylağa* da yer verir: *Yana yazı kuşlarıdın togdak ve togdari, çağruk, kul kayrug, kula purga, yapalag, kuladu, leglek, çaylak, kara kuş, tilbe kuş, cıkcıg dik kuşlarını atları yoktur. Köpin Türkçe ayturlar* (Barutçu-Özönder 2011: 176).

Meninski sözlüğünde *çaylak* karşılığında *zagan, küşt-rübā* → *milvus* karşılıkları vardır (Tulum 2011: 517).

Bugün Türkiye Türkçesinde kullanılan *çaylak* sözünün kökeninin yansıma ses olan *çağ* ~ *çav* ~ *çay* kökünden türediği belirtilmiştir (Eren 1999: 82; Gülensoy 2007: 225; Nişanyan 2009: 105).

Bu kökün *Divanü Lugati't-Türk*'te “çağlamak” anlamındaki *çağıla-* ~ *jağıla-* ~ *şağıla-* biçimlerdeki sözcüklerde bulunduğunu biliyoruz. Bu sözcükler için bir de örnek verilmektedir: *suw çağıladı* “su çağladı” (Kâşgarlı Mahmud 2008: 586). Sözcük kökünün Türk dillerinden kimilerinde “yüksek ses, bağırtı” anlamlarında kullanıldığı bilinmektedir. Şor Türkçesinde “sövmek, küfretmek, paylamak, azarlamak” anlamındaki *şagla-* fiilinin kökünde yer almaktadır (Tannagaşeva-Akalm 1995: 99).

Evliya Çelebi, yalnızca uçarken değil çaylağın çiftleşirken de ses çıkarmasını Nuh tufanındaki bir efsaneye dayandırır: “*Cemî tuyûr, keşti-i Nuh'un direkleri ve serenleri üzre_meks etmişlerdi. Mürg-ı çaylak dahi cimaa sabr etmeyüp cima ederken feryad etmesi ol zamandan kalmışdır.*” (Evliya Çelebi: 213^a).

Bütün bu veriler *çaylak* sözünün yansıma kökten türediğini, bu kökün Kâşgarlı Mahmud zamanında *çağıla-* ~ *jağıla-* ~ *şağıla-* gibi türevleri olduğu, Eski Anadolu Türkçesinde *çağır-* “bağırmak, haykırmak”, *çağlağan* “çağlayarak akan su”, *çağlayan* “çağlayan, şelale”, *çağlanlık* “suyun şarıl şarıl akma durumu”, *çağlu* “ünlü”, *çağnamak* “haykırmak, çığlık koparmak”, *çağnam çağnam* “çağıl çağıl”, *çağnaşmak* “konuşmak”, *çağrışdurmak* “bağırtmak”, *çağu* “çağıltı, ses, gürültü”, *çağışatmak* “şingirdatmak”, *çakçaka* “değirmende ses çıkarak taş”, *çakıldak* “bostanda ses çıkararak kuşları ürküten fırıldak”, *çakıldı* ~ *çakırdı* “şakırtı, takırtı”, *çalkı* “çalgi, müzik aleti”, *çağnu* “söyleşme”, *çap çap* “şapır şapır”, *çapmak* “at koşmak”, *çapkın* “yağma, çapul etmek; koşmak; at koşturmak”, *çav* “yüksek ses”, *çavır* “duyuru, ilan”, *çavlanmak* “ünü yayılmak” çok sayıda sözcüğün kökünde yaşadığı görülmektedir. Bu kökün dar ünlülü biçimiyle de türemiş sözcükler vardır: *çığıldı* “çığıltı”, *çığırmak* “bağırmak, haykırmak; davet etmek”, *çığı* “çığılık, haykırma”, *çınramak* “çınlamak” vb. (Derleme Sözlüğü). Bütün bu sözcüklerin yansıma köklere dayandığı görülmektedir.

Bugün de Türkiye Türkçesinde *çağıl çağıl, çağıldamak, çağıltı, çağırmak, çağırış, çağırma, çağlamak, çağlayan, çağrı, çakıl çukul, çakıldak, çakmak, çalmak* (hatta *çalışmak*), *çapkın, çapul, çapulcu* (TDK 2011) gibi çok sayıda sözcükte bu yansıma köklerin izleri açıktır.

çaylak sözünün türetilmesinde kullanılan ek ise *+la-k > +lak'* tir (Eren 1999: 82; Gülensoy 2007: 225; Nişanyan 2009: 105). Bu sözcüğün yanı sıra *bağırtlak* “bir tür ördek”, *büğelek* “atsineği”, *cırlak* “cırcır böceği”, *daylak* “dişi deve”, *emlek* “süt emme çağındaki hayvan veya insan yavrusu”, *taylak* “at veya deve yavrusu” gibi sözcüklerde hayvan veya böcek adı yapmakta kullanıldığı, küçültme anlamı kattığı görülmektedir.

Tietze'nin sözcüğün *Derleme Sözlüğü*'nde geçen ve "boynuzlarının arası çok açık olan (hayvan), bacaklarının arası çok açık olan (at)" anlamındaki *çaylak*, "kolları ve bacakları düzgün olmayan, çarpık ve apışık olan" *çaynak* sözcüklerinden gelmiş olabileceği biçimindeki savı (Tietze 2002:486), anlam ilgisizliği yüzünden kabul edilemez. Belirtilen sözcüklerdeki hayvan biçim özellikleri, kuşun vücut özellikleriyle de bağdaşmamaktadır.

Kanımızca *çaylak* sözü, kuşun çıkardığı sesin evrilmesiyle ortaya çıkmıştır. Ahmet Vefik Paşa'nın *çaylak* maddesinden *cıyak* yansıma sese yaptığı gönderme, bu bakımdan dikkat çekicidir. Şorcadaki *şaylak* "martı", Tobol ağzındaki *çaylan* "akbaba" (Räsänen 1969: 95) sözlerinin bu yansıma kökten türediği, farklı anlamlarda da olsa bu kökün türevlerinin Türkiye Türkçesi dışında da kullanıldığının kanıtlarıdır.

acemi çaylak deyimi nereden çıktı?

acemi çaylak deyimini "birinin beceriksizliğini şaka yollu anlatmak için kullanılır" anlamıyla saptayan en erken kaynak *Türkçe Sözlük*'ün 1943 yılında formalar hâlinde, 1945 yılında da ciltlenmiş bir biçimde yayımlanan birinci baskısıdır (TDK 1945: 2).

Ancak bu deyimın Türkçede kullanılmaya başlanması, sözlüğe geçmesinden yarım yüzyıl öncesine uzanır. XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde rütbe ve nişanların sahiplerine gidip rütbe veya nişanla taltif edildiklerini haber veren görevliler *çaylak* olarak adlandırılıyordu (Pakalın 1983: 339). Radloff'un da *çaylak* sözünün eski bir memur unvanı olduğunu belirttiğine değinmiştik (Radloff 1905: III-I/1829). Bugün sözlüklerde bu anlamıyla yer almayan *çaylak* sözü artık bir tarihî terim olarak anılmaktadır.

Çaylakların Osmanlı Devleti'nde Babiâli'de nasıl bir görev yerine getirdiğini Reşad Ekrem Koçu, şöyle anlatıyor: "*Çaylak, 1826'da Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra yeni devlet teşkilatına doğru gidilirken Babiâli'de sadaret dairesinde türemiş birtakım odacı-hademe namzedi gençlere takılmış lakaptır. Hemen hepsi taşralı bekâr uşağı, kaş göz nakışları düzgün, vücut yapıları gösterişli tiğ gibi, ateş gibi uçarlı koşarlı, hepsi çakırpençe gençler ki Babiâli odacı ve hademelerinin en yakın akrabaları idiler. Hatta kimi oğlu, kimi küçük kardeşiydi...İstanbul'da bulunan açıktaki yüksek memurlar, vezirler, kibardan, ricalden herhangi bir kimse yeni bir vazifeye tayin edildiklerinde yahut bir rütbe ve nişan ile taltif edildiklerinde keyfiyet kendilerine resmen bildirilmeden, son tasdik çıkar çıkmaz çaylaklardan birine gizlice haber verilir, o delikanlı da hemen rütbe, nişan alan, terfi eden, yeni bir memuriyete tayin olunan kimseye müjdeye koşardı ve karşılığında da küçümsenemeyecek bir bahşiş alırlardı.*" (Koçu 1963: 3800).

Bu görevlilere *Çaylak* denmesi nedensiz değildi... Bir göreve atanan kişiye müjdeyi vermek üzere sadarettten koşarak çıkan *Çaylak*, bu haberi bağırarak, yol boyunca geçtiği kalabalık yerlerde duyurarak gidiyordu. Âdeta bir çaylak kuşu gibi çığlık çığığa giden *çaylağın* sesi, rütbe veya atama bekleyen kişinin evinde de heyecanla bekleniyordu. Böyle haber bekleyenler "Gözümüz yolda, kulağımız *Çaylakta*" diyerek haberin nasıl getirildiği konusunda ipuçlarını da vermektedir.

Üsküdarlı Deli Rıza'nın devlet kuşu bekleyen bir paşaya müjde getiren İskender adlı *Çaylak* ile ilgili hezel yollu bir manzumesinin bulunduğunu Koçu (1963: 3800) kaydeder:

ÇAYLAK'TAN ACEMİ ÇAYLAK'A BİR SÖZÜN KÖKENİ VE BİR DEYİMİN ÖYKÜSÜ

*Paşaya devlet kuşu
Bize şu Çaylak yeter
Geldi civan bir kuşu
Yüzde inci gibi ter ...*

Babiâli'deki odacı ve hademelerin yamaklığını yapan *çaylak*ların işe yeni girenlerinin kendilerinden beklenen haberi yeterince duyuramamaları, zamanında haberi ulaştıramamaları üzerine bunların *acemi* diye nitelenmesi kaçınılmazdır. Kısacası *acemi çaylak* deyimini kuşun uçuşundan değil Osmanlı Devleti'nde Babiâli'deki hizmetlilerin beceriksizliklerinden ortaya çıkmıştır.

Yazı dilinde bu deyimın yaygınlaşmasında Raşit Rıza Tiyatrosu'nda 13 Ocak 1932 gecesi sahnelenmeye başlanan *Acemi Çaylak* oyunu etkili olmuştur. Bu tiyatro oyununun sahnelenmesinden iki yıl sonra yazı dilinde ilk örnek 17 Şubat 1934 günlü Cumhuriyet gazetesinde belirlenmiştir. Ancak zamanla, en az çaba kuralının bir sonucu olarak *acemi* sözü eksiltilince de *çaylak* sözü doğrudan doğruya “acemi, tecrübesiz, toy” anlamını üstlenmiştir (Devellioğlu 1955: 77).

Kaynakça

- AHMED VEFİK PAŞA (1876), *Lehce-i Osmanî*, Cilt 1, Tabhane-i Âmire, İstanbul, (Hicri 1293)
AHMED VEFİK PAŞA (1890), *Lehce-i Osmanî*, Mahmud Bey Matbaası, Tab-ı Cedid, Tabhane-i Âmire, İstanbul, (Hicri 1306)
AnaBritannica, Cilt 9, Ana Yayıncılık AŞ, İstanbul, 1994
ÇİZMECİLER Osman (2002), *Ünlü Deyimler ve Öyküleri*, 2. Baskı, Kastaş Yayınevi, İstanbul,
DEVELLİOĞLU, Ferit (1955), *Türk Argosu*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara,
EREN, Hasan (1999), *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Ankara,
EVLYA ÇELEBİ, *Seyahatname*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Bağdat Köşkü nüshası, No. 305, C. IV
GÜLENSOY, Tuncer (2007), *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara,
GÜNDÜZALP, Selim (2010), *Dillerde Dolaşan Deyimlerin Gerçek Öyküleri: Deyimler ve Öyküleri*, 8. Baskı, Zafer Yayınları, Cilt 4, İstanbul
KAŞGARLI MAHMUD (2008), *Kitabu Divanı Lugati't-Türk*, Tıpkıbasım, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul
NİŞANYAN, Sevan (2009), *Sözlerin Soyağacı*, 4. Baskı, Everest Yayınları, İstanbul
KOÇU, Reşad Ekrem (1963), *İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt 7, Ercan Matbaası, İstanbul
KORKMAZ, Zeynep (1973), *Sadru'd-din Şeyhoğlu Marzuban-name Tercümesi*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayını, Ankara
KURPEŞKO-TANNAGAŞEVA Nadejda, AKALIN, Şükrü Halûk (1995), *Şor Sözlüğü*, Türkoloji Araştırmaları Yayınları, Adana, 1995
TATÇI, Mustafa (2005), *Yunus Emre Divanı (Tenkitli Metin)*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayını, İstanbul
TDK (1945), *Türkçe Sözlük*, 1. Baskı, İstanbul
TDK (2011), *Türkçe Sözlük*, 11. Baskı, Ankara
TDK, *Tarama Sözlüğü*, Ankara
TIETZE, Andreas (2002), *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati*, Simurg Yayınları, İstanbul-Wien,
TULUM, Mertol (2011), *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
PAKALIN, Mehmet Zeki (1983), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, 3. Baskı, Devlet Kitapları, İstanbul
RADLOFF, Wilhelm (1905), *Versuch Eines Wörterbuches der Türk-dialekte*, St. Petersburg

Şükrü Halûk AKALIN

- RÄSÄNEN Martti (1969), *Versuch Eines Etymologischen Wörterbuches der Türksprachen*,
Lexica Societatis Fenno-Ugricae XVII,1, Helsinki
- STEINGASS F. (1998), *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Beirut
- ŞEMSEDDİN SAMİ (1901), *Kamus-ı Türki*, Cilt 1, İkdam Matbaası, İstanbul, Hicri 1318
- ZENKER, Julius Theodor (1866), *Türkisch-Arabisch-Persisches Handwörterbuch*, Erster Band,
Leipzig.